
KLOBUČARSTVO

Sebastjan Weber, Nena Židov in Tanja Roženberger

Klobučarstvo je rokodelska veščina in obrt izdelovanja klobukov iz živalskih in redkeje iz rastlinskih in sintetičnih vlaken. Klobučarji izdelujejo klobuke za vsakdanjo rabo in posebne priložnosti ter za pripadnike različnih skupin. Nekateri klobuke tudi čistijo, predelujejo in ponovno oblikujejo. S klobučarstvom je povezana modistovska obrt, ki obsega predvsem oblikovanje in izdelovanje modnih damskih pokrival in različnih modnih dodatkov za lase in obleko. Modistinje imajo poleg klobučarskih znanj in znanj šivanja tudi znanja modnega oblikovanja.

Klobuki so pokrivala, navadno s tršim oglavjem (štulo) in krajci. Razlikujejo se glede na material, obliko in uporabo. Nosijo se kot zaščita pred soncem, dežjem ali mrazom, kot modni dodatek, ob posebnih priložnostih in kot sestavina oblačilnega videza nekaterih skupin in poklicev (npr. lovski, planinski, čebelarski, vojaški). Po naročilu za potrebe folklornih skupin in gledališč klobučarji izdelujejo historične klobuke. Izdelujejo moške, ženske in otroške klobuke standardnih velikosti oglavja in oblik kot tudi klobuke, individualizirane po obliki in meri. V preteklosti so klobuki kazali na družbeni položaj, zakonski stan, tudi na žalovanje uporabnika.

V preteklosti so klobučarji iz volne s postopkom polstenja sami izdelali klobučevino v obliki okroglega tulca. Sodobni klobučarji postopek izdelave polsti izpuščajo in kupijo industrijsko izdelan polizdelek – klobučevino v obliki tulca, ki je največkrat iz zajčje dlake. Klobuke oblikujejo s pomočjo modela v vročem kotlu in stiskalnici. Iz tulca najprej raztegnejo krajce klobuka, potem pa oblikujejo oglavje. Ko se klobuk na kalupu osuši, površine obdelajo s krtačenjem ali brušenjem. Temu sledi ročna dodelava, kot sta robljenje in šivanje podloge, okrasnih trakov in pentelj, zato med spretnosti klobučarjev sodita tudi ročno in strojno šivanje. Poleg klobukov nekateri klobučarji izdelujejo tudi baretke in kape.

Modistke izdelujejo in oblikujejo pokrivala in modne dodatke za različne priložnosti, izdelki so namenjeni predvsem ženskam. Iz polizdelkov, klobučevinastih tulcev, v različnih fazah obdelave izdelujejo različne damske klobučke, čepice, iz blaga in okraskov pa bogate dodatke za klobuke in druge modne dodatke. Modistke klobuke tudi preoblikujejo in popravljajo.

V Sloveniji delujejo le še redki klobučarji, katerih dejavnosti pa v večini temeljijo na bogati klobučarski dediščini okolja, od koder prihajajo. Prvi klobučarji na Slovenskem se omenjajo že v 15. in 16. stoletju, delovali so predvsem v Škofji Loki, Kranju in Ljubljani, pa tudi v Celju in Trzinu. Leta 1633 so škofjeloški in kranjski klobučarji skupaj ustanovili klobučarski ceh. Terezijanska listina, ki je veljala za celotno »celjsko četrt«, pa omenja dve potrditvi celjskih klobučarskih pravil – potrditev cesarja Ferdinanda III. (17. septembra 1645) in cesarja Karla VI. (16. marca 1718). V takratnem času so klobučarji iz ovčje volne in zajčje dlake izdelovali predvsem moške in otroške klobuke ter škornje in copate.

383

Vzporedno z obrtno dejavnostjo se je na začetku 20. stoletja v Škofji Loki razvila tudi klobučarska industrija z ustanovitvijo tovarne klobukov Šešir, ki je kasneje vplivala na propad obrtnega načina dela v lokalnem okolju. Zaradi industrije in močnih tujih trgov je propadla večina klobučarske obrti po Sloveniji, obdržala se je le kot butična obrt posameznih klobučarjev, ki še vedno prenašajo in razvijajo bogato klobučarsko znanje.

Modistovska obrt je bila izrazito mestna obrt, ki je bila v Avstro-Ogrski monarhiji pred uvedbo obrtnega zakona (1859) edina, ki so jo lahko izvajale in vodile ženske, ki so izdelovale, oblikovale in predelovale damske klobuke ter strankam svetovale z modnimi nasveti. Konec 20. stoletja je poklic zaradi spremenjene mode in industrijske ponudbe skorajda izginil, danes ga nadaljujejo posameznice, ki imajo znanja klobučarstva, šivanja in oblikovanja.

Šivanje okrasnega traku na klobuku, Celje, 2023 (foto Ana Sajovic, Dokumentacija SEM)

IZBRANE REFERENCE

CURK, Tadej (ur.)

2020 *Izza klobuka: Zbornik / From Behind the Hat: Collection of Papers*. Škofja Loka: Loški muzej.

ROŽENBERGAR, Tanja

1999 Kaj se skriva pod klobukom? *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 39 (1): 33–34.

STERLE, Meta

1978 Klobučarska obrt v Škofji Loki od srede 18. do srede 20. stoletja. *Loški razgledi* 25: 96–113.

ŠEŠIR

1985 *Šešir Škofja Loka: 1935–1985*. Škofja Loka: [Šešir Škofja Loka].

ŠIFRER-BULOVEC, Mojca

1997 Prenovljeni klobučarska in glavnikarska zbirka v Loškem muzeju. *Loški razgledi* 44: 255–256. <<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-EF2CQYBO>> [27. 8. 2025].